

5. Принципы корпоративного управления ОЭСР [Электронный ресурс] // Организация экономического сотрудничества и развития, 2001. – 39 с. – Режим доступа : <http://www.nccg.ru/site.xp/050055051054124.html>. – Название с экрана.
6. Супрун, Н. А. Корпоративне управління як об'єкт інституціональних досліджень [Текст] / Н. А. Супрун // Научные труды ДонНТУ. – 2009. – № 37-3. – С. 157–165.
7. Eddy, Wymeersch. Corporate governance and financial stability [Text] / Eddy Wymeersch // IMF Working Paper Series. – 2008. – WW/08/11. – P. 1–13.
8. King code of governance 2009. Institute of Directors Southern Africa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://african.ipapercms.dk/IOD/KINGIII/kingiiiireport/>. – Назва з екрана.

Summary

Article provides the analysis of nature of corporate's financial stability category. As a result of investigation, correlation between corporate governance and financial stability categories has been observed.

Отримано 14.09.2010

УДК 336.77:339.5

Н.Ю. Салій, Полтавський університет економіки і торгівлі

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ БАНКІВСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ

У статті розглянуто сутність банківського фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємств та запропоновано авторську класифікацію його форм і методів.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, класифікація, форми банківського торговельного фінансування, методи банківського торговельного фінансування.

Постановка проблеми. В умовах трансформації української економіки зовнішньоекономічна діяльність стає все більш помітною складовою господарської діяльності українських підприємств, здійснення якої, як правило, потребує фінансової підтримки з боку банківських установ. Всі процеси, які пов'язані із визначенням шляхів можливого банківського фінансування зовнішньоекономічної діяльності, базуються на багатоваріантності, альтернативності та врахуванні ризиків. У підприємств, які здійснюють діяльність на зовнішніх ринках, виникає питання, яким чином за мінімальної кількості ресурсів досягти максимального результату та звести до мінімуму ризику. Вирішенню цієї проблеми сприяє розвиток банківського торговельного фінансування. Саме тому дослідження економічної сутності цієї діяльності, її переваг та мож-

ливих недоліків для всіх сторін зовнішньоекономічної угоди, а також структурування форм і методів фінансування є важливим науковим завданням, актуальність якого особливо зростає в умовах фінансової кризи, обмеженості ресурсів та посилення взаємної недовіри контрагентів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Проблеми сутності та організації банківського торговельного фінансування аналізуються такими науковцями, як О.І. Береславська, Б.С. Івасів, Ю.М. Лисенков, Д.М. Михайлов, С.Я. Моринець, А.М. Мороз, О.І. Рогач, Л.В. Руденко, М.І. Савлук, І.Я. Софіщенко, А.С. Філіпченко, В.П. Хомутенко та інші.

Незважаючи на стрімкий розвиток зовнішньоторговельної діяльності підприємств, у науковій літературі досі відсутня достатньо повна класифікація основних форм і методів її фінансування. Визначення класифікаційних ознак, які дають можливість систематизувати форми та методи торговельного фінансування у розрізі їх суттєвих властивостей, дозволить глибше дослідити їх зміст та оцінити напрями подальшого розвитку.

Метою даної статті є систематизація та узагальнення наукових підходів для побудови сучасної класифікації форм і методів банківських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Відсутність єдиного підходу до визначення класифікації форм і методів банківського торговельного фінансування зовнішньоекономічної діяльності пов'язана, передусім, з різним баченням його сутності, неузгодженістю визначення класифікаційних ознак, об'єднанням декількох вищоутворюючих ознак в одному типі тощо.

Більшість теоретичних досліджень, присвячених банківській діяльності, зовнішньоекономічній практиці, міжнародному бізнесу, тільки згадують про важливість банківського торговельного фінансування у зовнішньоекономічній діяльності підприємств, але не розкривають його сутності. Так, український науковець С.С. Арутюнян у своїй праці, яка присвячена питанням формування фінансового механізму зовнішньоекономічної діяльності, підкреслює, що як у зарубіжній, так і в українській практиці під банківським торговельним фінансуванням зовнішньоекономічної діяльності в цілому ряді випадків мається на увазі просто використання документарних форм розрахунків у зовнішній торгівлі [1]. Але в дійсності фінансування, як правило, виходить за межі проведення розрахунків в акредитивній формі за міжнародними до-

говорами купівлі-продажу та передбачає надання позичкових коштів учасникам зовнішньоекономічної діяльності.

Окремі науковці підкреслюють той факт, що банківське торговельне фінансування зовнішньоекономічної діяльності варто розглядати як “фінансування, що здійснюється шляхом залучення кредитних ресурсів з міжнародних ринків та використання ресурсів партнерів – іноземних банків” [9].

Це дає підстави вважати, що банківське торговельне фінансування – це специфічний вид банківських операцій, сутність яких полягає у фінансуванні зовнішньоторговельних операцій клієнтів шляхом використання різноманітних форм і методів забезпечення їх ресурсами, зокрема й за рахунок залучення грошових коштів зарубіжних банків.

У цілому операції банківського торговельного фінансування для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності є дуже вигідними, оскільки вони призводять до зменшення ризиків, відкриття нових можливостей щодо співпраці з новими партнерами по бізнесу, збільшення обсягів продажу, оптимізації фінансових потоків за рахунок економії власних оборотних коштів, здешевлення залучених ресурсів порівняно з кредитами тощо.

Банківське торговельне фінансування має різні види, форми та методи здійснення. Вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури засвідчує різноманітність підходів авторів до аналізу цієї проблеми. Деякі автори досліджують форми торговельного фінансування і зовсім не згадують про його види та методи, інші, навпаки, форми вважають методами. Отже, необхідно визначитися з поняттям “вид”, “форма” та “метод”.

Вид (від грец. *vid* – вид, образ) – це підрозділ, що об’єднує ряд предметів, явищ зі спільними ознаками і входить до складу загального вищого розділу – роду [2].

Форма (від лат. *forma* – форма) – зовнішній, найбільш загальний вияв якого-небудь явища, пов’язаний з його сутністю та змістом [2].

Метод (від грец. *methodos* – шлях дослідження) – це спосіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання; сукупність прийомів та операцій теоретичного чи практичного пізнання дійсності [2].

Набір критеріїв, за якими проводиться систематизація видів торговельного фінансування, є досить різноманітним. На нашу думку, основними можуть вважатися такі: час і спосіб фінансування; склад учасників зовнішньоторговельної операції; обсяг обслуговування; джерело ресурсів; строки фінансування тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація видів банківського торговельного фінансування

Класифікаційна ознака	Види торговельного фінансування
За часом фінансування	1. Передекспортне. 2. Постекспортне. 3. Передімпортне. 4. Постімпортне
За способом фінансування	1. Грошове. 2. Компенсаційне. 3. Змішане
За складом учасників зовнішньоторговельної угоди	1. Пряме. 2. Непряме (багатостороннє). 3. Посередницьке
За обсягом обслуговування	1. З повним набором послуг . 2. З частковим набором послуг
За джерелом ресурсів	1. За рахунок власних коштів. 2. За рахунок залучених коштів
За строками фінансування	1. Короткострокове. 2. Середньострокове. 3. Довгострокове

Вітчизняна практика свідчить, що проведення банківських операцій із торговельного фінансування зовнішньоекономічної діяльності здійснюється при дотриманні певних умов, які встановлюються банками:

- 1) це врахування принципів кредитування: терміновості, платності, забезпеченості, зворотності;
- 2) проведений банком аналіз фінансово-господарської діяльності клієнта має свідчити про його кредитоспроможність, фінансову стабільність, ліквідність балансу;
- 3) проект має бути забезпечений заставою високоліквідного майна, що належить клієнтові, і на яке, відповідно до чинного законодавства, може бути накладено стягнення, або іншим видом забезпечення, прийнятним для банку;
- 4) обслуговування проектів має проводитися в рамках тих видів діяльності, що визначені статутом клієнта;
- 5) переважне використання клієнтом акредитивної форми розрахунків та гарантій, що повинно бути закріплено у зовнішньоекономічному контракті.

Насамперед треба зазначити, що банківське торговельне фінансування поділяється на фінансування експорту та фінансування імпорту. Саме на прикладі цих видів торговельного фінансування розглянемо основні форми та методи, що використовуються у практиці банківського фінансування зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансування експорту – це різні способи отримання експортером фінансових коштів від різних фінансових установ до одержання платежу від імпортера.

При фінансуванні експорту використовуються такі ж форми кредитів, як і при внутрішній торгівлі, а саме [8]:

- кредитне фінансування, яке включає грошовий кредит (коротко- та довгостроковий) та відкриття кредитної лінії (гарантії, акцептний кредит);
- передавання вимог (форфейтинг і факторинг).

На думку С.Е. Пивоварова та Л.С. Тарасевич [7], фінансування експорту може бути одержано звичайними (традиційними) або нетрадиційними методами, що застосовуються банками (табл. 2).

Таблиця 2

Основні методи банківського торговельного фінансування експорту [8]

Види фінансування	Звичайні, або традиційні методи фінансування	Нетрадиційні методи фінансування
Короткострокове кредитування обігового капіталу	Незабезпечений овердрафт у національній або іноземній валюті	Експортний факторинг
	Аванси під інкасо	
	Облік або купівля векселів/чеків банками	
	Послуги по документарному акредитиву	
	Акцептні кредитні лінії	
	Кредит під готову продукцію	
Середньострокове кредитування	Позика у національній валюті	Факторинг. Форфейтинг. Лізинг. Купівля з розстроченням платежу. Зустрічна торгівля
	Позика в іноземній валюті	
	Кредит спеціальної державної установи	
Довгострокове кредитування	Кредити в іноземній валюті	Консорціумне кредитування
	Емісія єврооблігацій	

У сучасній українській банківській практиці при фінансуванні експорту найбільшого поширення зазнали такі методи торговельного фінансування, як документарні акредитиви та банківські гарантії. При використанні цих продуктів як експортери, так і імпортери отримують відразу декілька суттєвих переваг. По-перше, застосовується більш гнучка система ціноутворення порівняно з альтернативними варіантами кредитування за рахунок залучення більш дешевих ресурсів міжнародного фінансового ринку. По-друге, клієнти отримують додаткові гарантії оплати або гарантії постачання з боку контрагентів, звичайно, при дотриманні всіх умов контрактів. По-третє, підвищуються конкурентні переваги товарів або послуг при їх експорті на міжнародний ринок у результаті використання більш гнучких варіантів розрахунків за них.

Фінансування імпорту – це різні способи одержання позики імпортером від фінансових установ для виконання платежу експортеру у випадку, коли у нього (покупця) виникає проблема з нестачею коштів.

У своїх дослідженнях такі автори, як О.І. Рогач [8] та І.Я. Софіщенко [9] зазначають, що форми банківського торговельного фінансування для імпортерів, в основному, аналогічні формам торговельного фінансування для експортерів, а методи фінансування містять таке: банківський овердрафт у національній чи іноземній валюті; позику в національній чи іноземній валюті; торгівлю за відкритим рахунком; фінансування за посередництвом комісійної фірми; розрахунки за допомогою акцептного акредитива та акредитива з розстрочкою платежу; лізинг; форфейтинг; фінансування кредиту покупцю, гарантоване державною установою; зустрічну торгівлю; банківський акцепт (аналог позичковому фінансуванню для експортерів); банківську позику під продукцію, яка погашається із грошових надходжень від продажу імпортером експортних товарів.

Таким чином, на основі аналізу теоретичних досліджень та практичної діяльності комерційних банків можна, на нашу думку, запропонувати таку класифікацію форм і методів банківського торговельного фінансування (рис. 1).

При виборі конкретної форми та методу фінансування торговельних операцій суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності необхідно здійснювати всебічний аналіз цілого ряду ризиків: географічного, валютного, інфляційного, відсоткового, ринкового, платіжного, політичного.

Для зниження ризиків, пов’язаних зі здійсненням експортно-імпор-тних операцій, як правило, використовуються такі методи:

1. Застосування акредитива, який є зобов’язанням банку заплатити за товари, поставлені імпортеру. Комерційний акредитив виписується банком від імені імпортера.

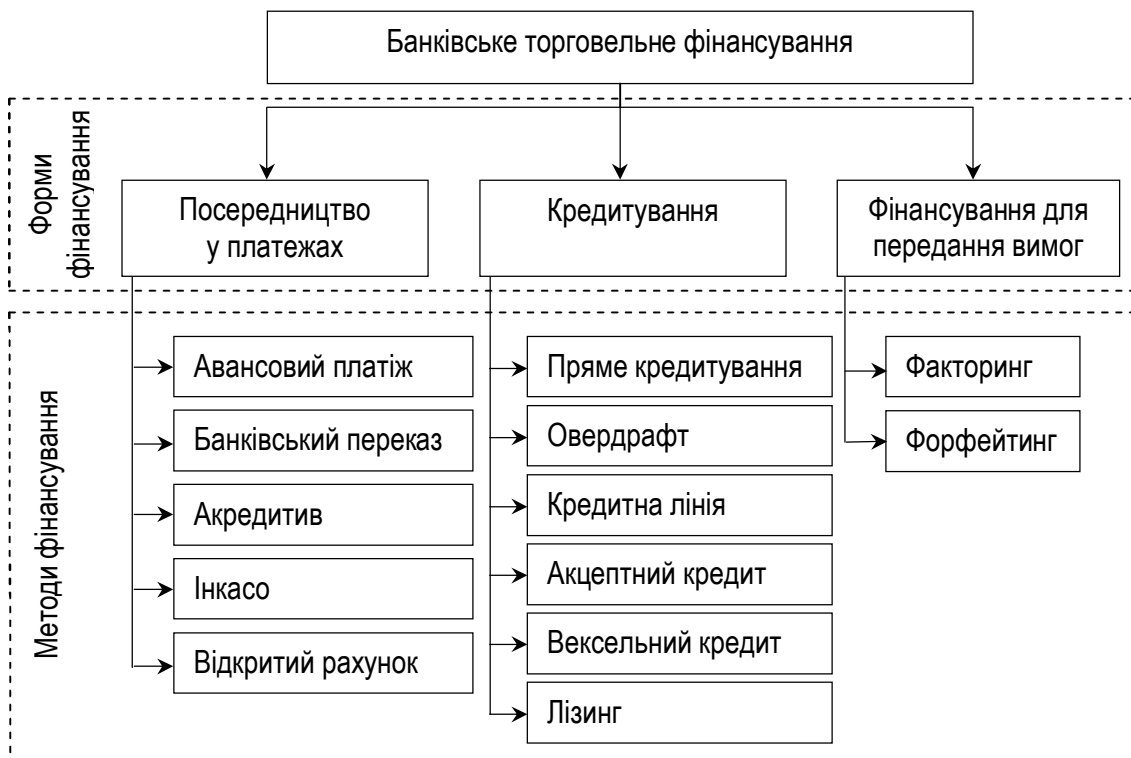

Рис. 1. Форми та методи банківського торговельного фінансування

Фірма-покупець звертається у свій банк за акредитивом, що є умовним грошовим зобов’язанням банку, яке видається ним за дорученням покупця на користь продавця, за котрим банк, що відкрив рахунок (банк-емітент), може виконати платіж продавцеві. Банк видає акредитив лише в тому випадку, якщо він після аналізу переконається в платоспроможності покупця. Кредитний ризик передається банку, що видав акредитив. По суті, банк заміщує своїм кредитом кредит імпортера. Якщо фірма-продавець продовжує сумніватися, оскільки їй не відома кредитоспроможність “банку-покупця”, вона в цьому випадку повинна поставити вимогу, щоб акредитив був підтверджений її “власним” банком. Якщо акредитив буде підтверджено, то потім послідовність виконання вимог щодо оплати товару буде така: фірма-продавець звернеться до “свого” банку, котрий звернеться до банку покупця, а останній – до фірми-покупця. Акредитив майже повністю усуває ризик експортера при продажу товарів незнайомому імпортеру іншої країни.

2. Банківська гарантія – зобов'язання банку сплатити при першій вимозі експортера, якщо він заявить, що строк погашення заборгованості настав, а імпортер не здійснив оплату.
3. Гарантії та поручительство уряду.
4. Страхування спеціальних страхових установ.
5. Валютні форвардні контракти, опціони, кредити в іноземній валюті для страхування валютного ризику тощо.

Отже, вибір тієї чи іншої форми та методу банківського торговельного фінансування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності здійснюється як з точки зору зручності їх використання залежно від умов зовнішньоекономічної операції (експорт, імпорт), країни контрагента, так і виходячи з цінкових параметрів, що їх задовольняють. Важливим є те, що грамотна структуризація банківських операцій з торговельного фінансування сприяє зменшенню витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при їх проведенні.

Висновки. Таким чином, у сучасних умовах при проведенні зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання важливу роль відіграє організація та здійснення операцій їх банківського фінансування. Проведене дослідження засвідчило, що банківське фінансування зовнішньоекономічної діяльності є економічними відносинами, що виникають на основі надання і здобуття капіталу, необхідного для відтворення прибутку, утворюють систему операцій з іноземними активами і розрахунків за ними, в яких беруть участь суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Організація банківського фінансування зовнішньоекономічної діяльності дає змогу банкам підвищити свою конкурентоспроможність, розширити спектр банківських послуг, що надаються клієнтам банку, а отже, підвищити прибутковість діяльності. Перспективи подальших досліджень зазначеної проблеми полягають, на наш погляд, у визначенні факторів впливу на організацію фінансування українськими комерційними банками зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

Список літератури

1. Арутюнян, С. С. Фінансовий механізм ЗЕД [Текст] / С. С. Арутюнян. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. – 168 с.
2. Бусел, В. Т. Великий тлумачний словник української мови [Текст] / В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
3. Грищенко, Т. Банківське фінансування зовнішньоторговельних операцій в Україні [Текст] / Т. Грищенко, В. Науменко // Банківська справа. – 2008. – № 5. – С. 72–79.
4. Левченко, О. М. Міжнародні кредитні розрахунки: методи управління [Текст] / О. М. Левченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 1. – С. 31–36.

5. Озель, Д. М. Інноваційні методи фінансування експортно-імпортних операцій за допомогою документарних акредитивів [Текст] / Д. М. Озель // Теорії мікромакроекономіки : збірник наукових праць. – К. : АМУ, 2009. – Випуск 32. – С. 151–159.
6. Панченко, Є. Г. Міжнародний менеджмент [Текст] / Є. Г. Панченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 468 с.
7. Пивоваров, С. Э. Международный менеджмент [Текст] / С. Э. Пивоваров, Л. С. Тарасевич. – СПб. : Питер, 2008. – 720 с.
8. Рогач, О. І. Міжнародні фінанси [Текст] / О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2003. – 784 с.
9. Софіщенко, І. Я. Фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Текст] / І. Я. Софіщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.
10. Хомутенко, В. П. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності [Текст] / В. П. Хомутенко, В. В. Немченко, І. С. Луценко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 473 с.

Summary

This article covers the essence of bank financing of foreign-economic activity of enterprises and author's classification of its forms and methods that is suggested.

Отримано 14.09.2010

УДК 336.137.7

Д.Г. Аманжаєв, аспірант

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТУРКМЕНИСТАНУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто визначення оптимальних стратегій підвищення конкурентоспроможності національної банківської системи, визначення стратегій формування стійких конкурентних позицій в умовах світової глобалізації фінансового ринку і забезпечення на основі цього ефективного та стабільного функціонування національної банківської системи на прикладі банківської системи Туркменістану.

Ключові слова: банківська система, банківський продукт, банківська послуга, глобалізація економіки, конкурентоспроможність, рейтингова оцінка, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Перехід країн колишнього СРСР до ринкової економіки, що остаточно ще не завершився, вимагає від банківського сектора підвищення їх стійкості та конкурентоспроможності. У світлі глобалізації світових господарсько-економічних процесів банківські сектори різних країн стають все більш інтегрованими у світову банківську